

опісля ми можемо чітко побачити красу слова Сковороди, його велич та невпинне намагання донести нам сенс життя людини.

Список використаної літератури

1. Сковорода Григорій Савич. Сайт URL: <https://uk.wikipedia.org/> (дата звернення: 28.02.2023).
2. Сковорода Григорій. Повні тексти творів. Сайт URL: <https://www.ukrlib.com.ua/> (дата звернення: 28.02.2023).
3. Григорій Сковорода «Філософські трактати». Сайт URL: <https://www.osvita.ua/school/literature/s/75136/list-1> (дата звернення: 12.03.2023).
4. Петро Кралюк «Суспільно-культурний контекст філософії Г. Сковороди» (сайт URL: <https://www.oa.edu.ua/ua/> (дата звернення: 16.03.2023)).
5. Шевченко З. «Григорій Сковорода – останній представник українського літературного бароко». Сайт URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua> (дата звернення: 28.03.2023).

Гураль Вікторія

студентка групи СОУМск-21 факультету філології і журналістики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української та зарубіжної літератур і методик їх навчання Данилевич Марія.

«МАНДРІВНЕ СЛОВО»: ВІД СКОВОРОДИ І ДО СУЧАСНОСТІ

Духовна велич і простота, сила думки і слова, неосяжний талант, незборима міць і твердь Сковороди, від яких сучасного читача відділяє три століття, не втратили своєї актуальності.

У передмові до видання «Григорій Сковорода. Найкраще» сучасний український письменник Андрій Любка охарактеризував класика словами

«гіпстер, езотерик, вегетаріанець»: «ніхто на нього не озирається, не фотографує, не чіпляється з питаннями. Адже стоїть собі чоловік зі стильною короткою стрижкою, у зручному й недешевому льняному одязі, через плече перекинута полотняна крафтова торба. Кожен би подумав про такого: гіпстер! Із тих, що сортують сміття, п'ють кольорові смузі, мають тисячі підписників на інстаграмі, заробляють фрилансом і за кожної нагоди вирушають у закордонні мандри» [3, с. 4].

Його вірші «De libertate», «Всякому місту звичай і права» і життєве кредо «мені сопілка і вівця дорожчі царського вінця» кинули виклик тодішньому суспільству концептами сміливості, чесності, простоти, волелюбності. «Жити за Сковородою – то йти не його, а своїм шляхом; пізнати Сковороду – то насправді пізнати себе; виховувати по-сковородинськи – то не вкладати людині ззовні якісь правильні істини, а буквально виховувати – захищати від зовнішнього втручання потенціал, закладений усередині. Яблуню не вчи родити яблука: вже сама природа її навчила...» [3, с. 7].

Мандрівне слово Григорія Савича, заклало в українській літературі своєрідну і неповторну основу. За словами Ростислава Чопика, «творчість І. Котляревського, як і весь ембріональний («дошевченківський») період нової української літератури, зачиналися в силовому полі сковородинства». Засвоєне сковородинівське завдання як для тогочасних письменників, так і для сучасників – пізнавати основу для реалізації найбільшої у світі мети пізнання себе – не втратило актуальності, оскільки у своїй сутності є універсальним.

Історія українського мандрівного слова сягає тих часів, до яких нам три, а то й чотири століття. Таким феноменальним явищем в українському студентстві XVII – XVIII століть були «мандрівні дяки». Думки щодо їх діяльності різні, проте нам важливо, що залишили після себе ці українські ваганти. А залишили вони дуже популярну європейську традицію руху, шляху, поширення художнього слова. Г.Сковорода у своєму вислові «світ ловив мене та не спіймав» поглибив і увиразнив цей рух ідеєю толерування свободи

власного «Я» і любові до власного «Я». Згодом Тарас Шевченко індивідуальне «пізнай себе» підняв до рівня самопізнання нації.

Крізь роки та перипетії мандрівне слово Сковороди не блукає, а приходиться до нас. В контексті закладеної Сковородою традиції мандрівного слова сучасні літературно-мистецькі фестивалі можна розглядати також як мандрівне слово. Специфіка такого визначення характеризується формою організації подібних зустрічей. Результатом подолання певного шляху на якусь конкретну локацію є жива зустріч читачів і творців. Себто маємо таке: у XVIII столітті були мандрівні дяки і усна форма, а в XXI столітті – книжка та усне письменницьке слово впродовж літературно-мистецького фестивалю.

У стані сучасної дев'ятилітньої російсько-української війни і року повномасштабного вторгнення суспільство переконалося, що література має важливе значення, бо «коли говорять гармати – музи повинні кричати» [1].

За словами А. Дзюби (директорки Тернопільського мистецького фестивалю «І»), головна мета фестивалю – популяризація нашої культури. Як підтверджує опублікована антологія мистецьких зустрічей, місце воєнної тематики ніколи не було табуованим, більше того – бажаним і актуальним.

З 2014-го в українському суспільстві починає культивуватися відносно новий естетичний проект – художнє осмислення російсько-української війни. Запит на естетичний вимір продиктований самим сучасним українським суспільством. Домінування естетики війни створює можливості воювати і переживати воєнний стан, екстремальні умови ефективніше. Здатність осмислювати події естетично допомагає індивіду навіть підсвідомо в щоденній діяльності робити вибір на користь тих речей, які б сприяли перемозі у випадку зіткнення [5].

В сучасних текстах про російсько-українську війну ми виділяємо два види дискурсу: радикально-публіцистичний і гуманістичний.

Прикладом естетики радикалізму, мілітарного вислову може послужити цитата з тексту Миколи Сурженка: «... зараз ми стоїмо перед вибором естетики

миру чи естетики війни. Обиватель змагає привілеїв, спільнота – якісних стволів. Без практики збройної боротьби програмові засади є пашталаканням. УНСО сприймає війну як вид мистецтва... Націю народжує влучний постріл!..» [4].

В основі гуманістичного дискурсу лежить людська історія. Наприклад, письменник С.Жадан в одному з творів описує село на Харківщині, де 12-річний Андрій і 10-річний Максим влаштували блок-пост. Їх своєрідну гру підтримують батьки і сусіди. Вони допомагають в облаштуванні, згодом самі розпочинають патрулювати свою вулицю, збирають кошти для війська. Далі з'являється дівчачий блокпост. На такій сюжетній основі будується історія всенародного спротиву агресії, утверджується ідея єдності українського суспільства, віри в перемогу.

Обидва тексти є естетичними. Обидва тексти важливі. Власне, такі погляди не протиставляються, а навпаки взаємодоповнюються, коригують думки соціуму та задають ідейний зміст.

У науковому осмисленні окресленого явища необхідно враховувати час і умови написання, оскільки вони визначають функціональність. На основі критеріїв часу написання варто виділити такі групи:

- 1) тексти, написані до початку війни із росією (*функція «література бачить наперед»*);
- 2) тексти, написані під час війни з росією (*функція внутрішньої підтримки словом*);
- 3) тексти, що будуть написані після перемоги у війні з росією (*історіографічна функція*).

Зазначимо, що фестиваль як один з основних сучасних форматів «проживання» цих текстів дозволяє реалізовувати сформульовану на початку тези про мандрівне слово як репрезентацію актуальної літератури. З іншого боку, таке «проживання» можна розглядати і як спосіб, що сприятиме подоланню посттравматичного синдрому та виконуватиме функцію катарсису.

Список використаної літератури

1. Гіцевич Л. Коли говорять гармати, музи повинні кричати – Борис Херсонський. Радіо Свобода.
URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/27120347.html> (дата звернення: 18.02.2023).
2. Жадан С. URL: <https://www.instagram.com/p/Cg7Lj4hN-EC/?igshid=ODM2MWFjZDg=> (дата звернення: 10.11.2022).
3. Сковорода. Найкраще [Текст]/ Григорій Сковорода; пер. Марії Кашуби, Галини Сварник, Назара Федорака; передм. Ростислава Чопика, Андрія Любки; іл. Данила Мовчана. - Львів : Видавництво Terra Incognita, 2019. - 320 с. – (Серія «Українська езотерика»).
4. Творча естетика війни... УНА-УНСО.
URL: <https://unso.in.ua/articles/tvorcha-estetyka-viyny.html> (дата звернення: 13.01.2023).
5. «Україна» – естетика війни. hvylya.net.
URL: <https://hvylya.net/uk/analytics/59359-ukrayina-estetika-viyni> (дата звернення: 15.02.2023).

Заруба Василина

магістрант групи мСОУМ-11 факультету філології і журналістики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української та зарубіжної літератур і методик їх навчання Вашків Леся.

ДАВНЄ УКРАЇНСЬКЕ ПИСЬМЕНСТВО ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВИХ СТУДІЙ БОГДАНА ЛЕПКОГО

Богдан Лепкий мав глибокий погляд на історію, культуру і літературу українського народу від найдавніших часів до сьогодення, а тому значну увагу приділяв давньому письменству.